TRƯỜNG THI

TRUNG TÂM HOẠT ĐỘNG VĂN HÓA KHOA HỌC
VĂN MIẾU - QUỐC TỬ GIÁM

NHÀ XUẤT BẢN
THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

Lịch sử khoa cử ở nước ta mở đầu bằng kỳ thi Minh kinh bác học thời nhà Lý năm 1075. Từ thế kỷ 15-18, các kỳ thi Nho học được tổ chức đều đặn, quy chế nghiêm ngặt, rõ ràng. Khoa cử Nho học thời Lê - Mạc - Lê Trung hưng đã góp phần cho sự xuất hiện của nhiều nhà văn, nhà thơ, nhà chính trị, nhà sử học, nhà văn hóa lớn của dân tộc như: Thân Nhân Trung, Ngô Sĩ Liên, Lương Thế Vinh, Lê Quý Đôn, Ngô Thì Nhậm v.v...

Nho sinh tham gia khoa cử trải qua các kỳ thi Khảo hạch, thi Hương, thi Hội và thi Đình. Học trò vượt qua kỳ Khảo hạch mới được vào thi Hương. Thi Hương, thi Hội trải qua 4 trường thi gồm: Kinh nghĩa; Chế, chiếu, biểu; Thơ phú; Văn sách. Đỗ trường trước mới được dự thi trường sau.

Thi Hương tổ chức tại địa phương định kỳ 3 năm 1 lần. Kỳ thi Hương gồm 4 kỳ. Người thi đỗ 4 kỳ ở trường thi Hương được gọi là Hương cống (Cống sĩ), được dự thi Hội, hoặc vào Quốc Tử Giám học. Đỗ 3 kỳ (gọi là Sinh đồ) thì không được thi Hội.

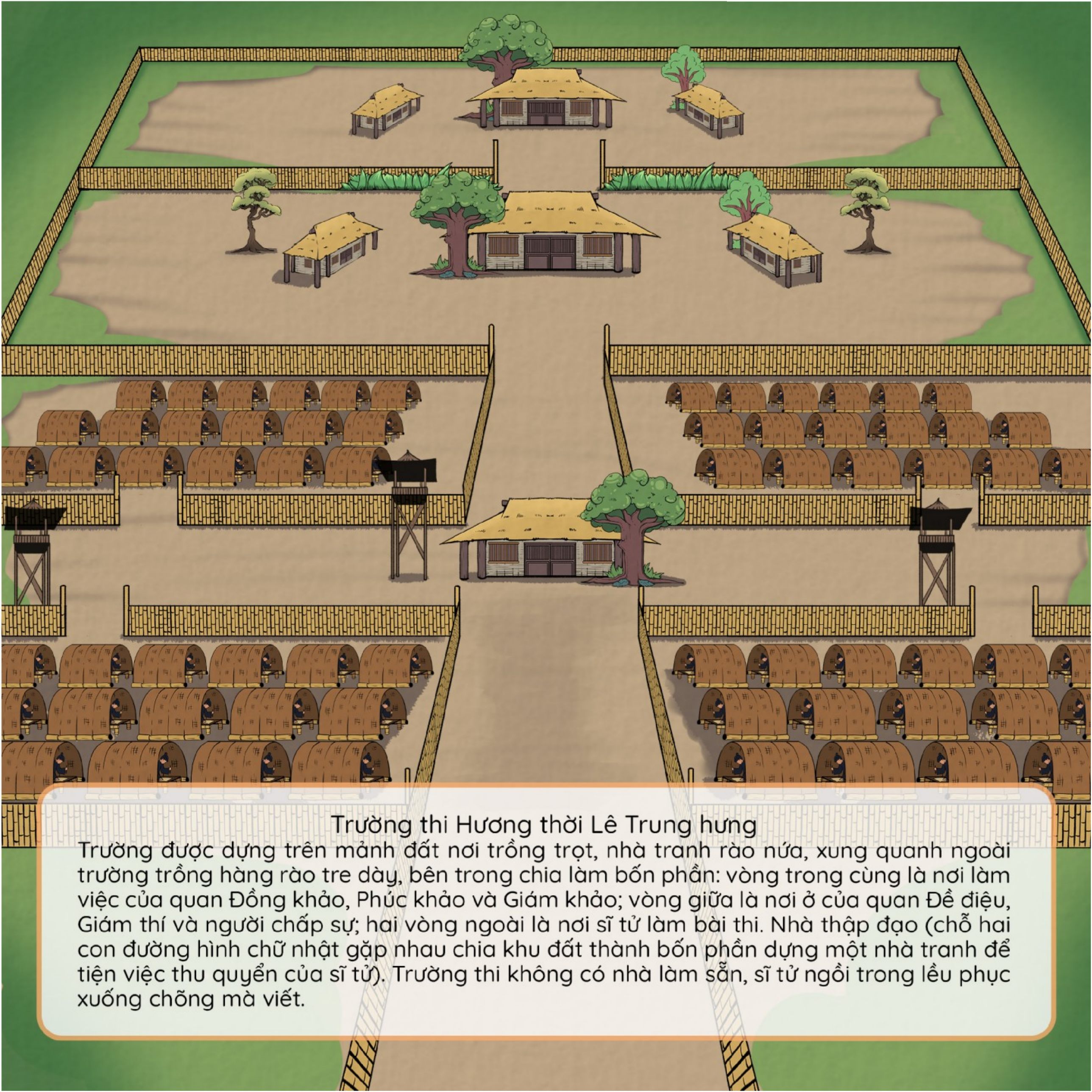

Trường thi Hương thời Lê Trung hưng

Trường được dựng trên mảnh đất nơi trồng trọt, nhà tranh rào nứa, xung quanh ngoài trường trồng hàng rào tre dày, bên trong chia làm bốn phần: vòng trong cùng là nơi làm việc của quan Đồng khảo, Phúc khảo và Giám khảo; vòng giữa là nơi ở của quan Đề điệu, Giám thí và người chấp sự; hai vòng ngoài là nơi sĩ tử làm bài thi. Nhà thập đạo (chỗ hai con đường hình chữ nhật gặp nhau chia khu đất thành bốn phần dựng một nhà tranh để tiện việc thu quyển của sĩ tử). Trường thi không có nhà làm sẵn, sĩ tử ngồi trong lều phục xuống chõng mà viết.

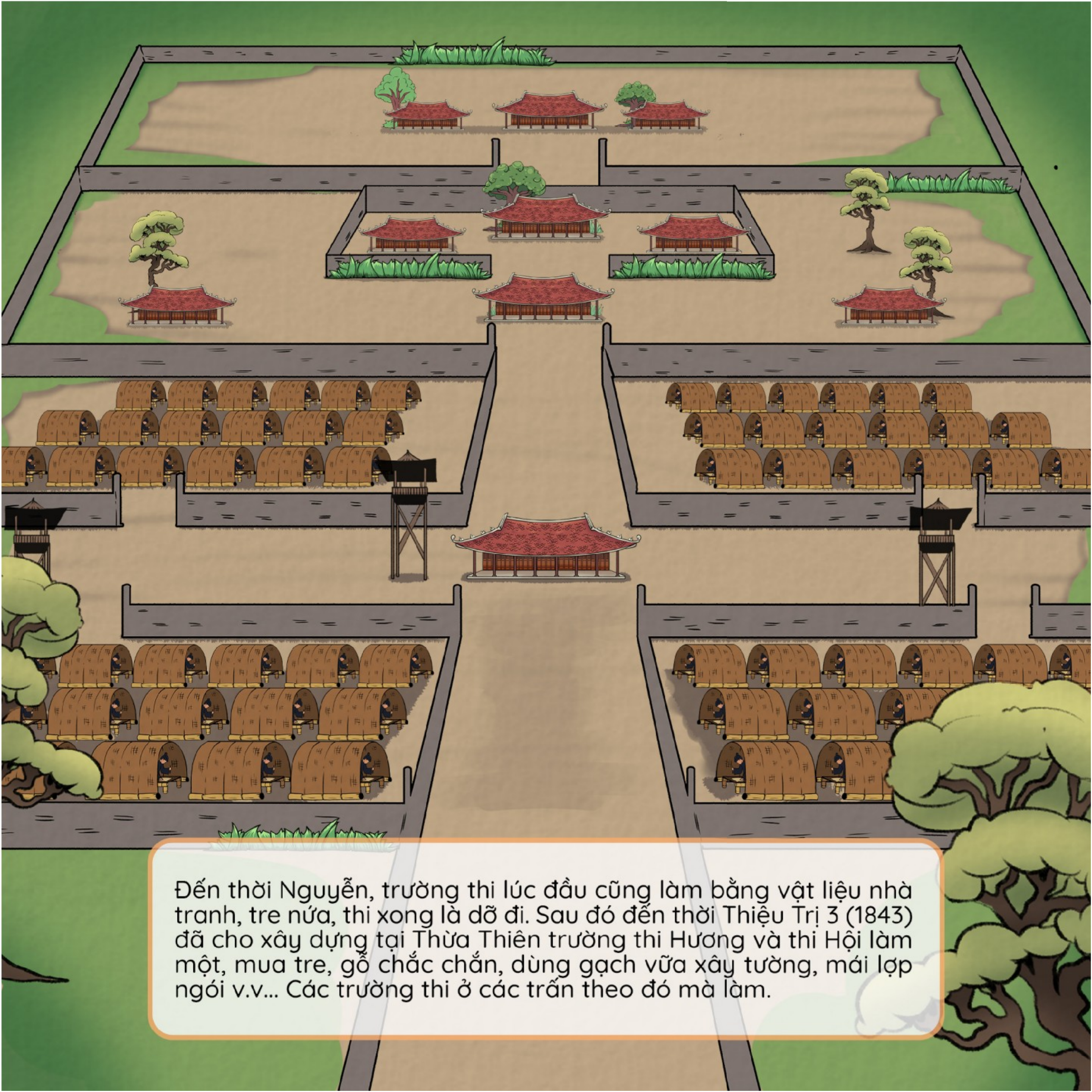

Đến thời Nguyễn, trường thi lúc đầu cũng làm bằng vật liệu nhà tranh, tre nứa, thi xong là dỡ đi. Sau đó đến thời Thiệu Trị 3 (1843) đã cho xây dựng tại Thừa Thiên trường thi Hương và thi Hội làm một, mua tre, gỗ chắc chắn, dùng gạch vữa xây tường, mái lợp ngói v.v... Các trường thi ở các trấn theo đó mà làm.

Các chức quan phụ trách trong kỳ thi Hương: Đồng khảo, Phúc khảo, Giám khảo; quan Đề điệu, Giám thí và người chấp sự.

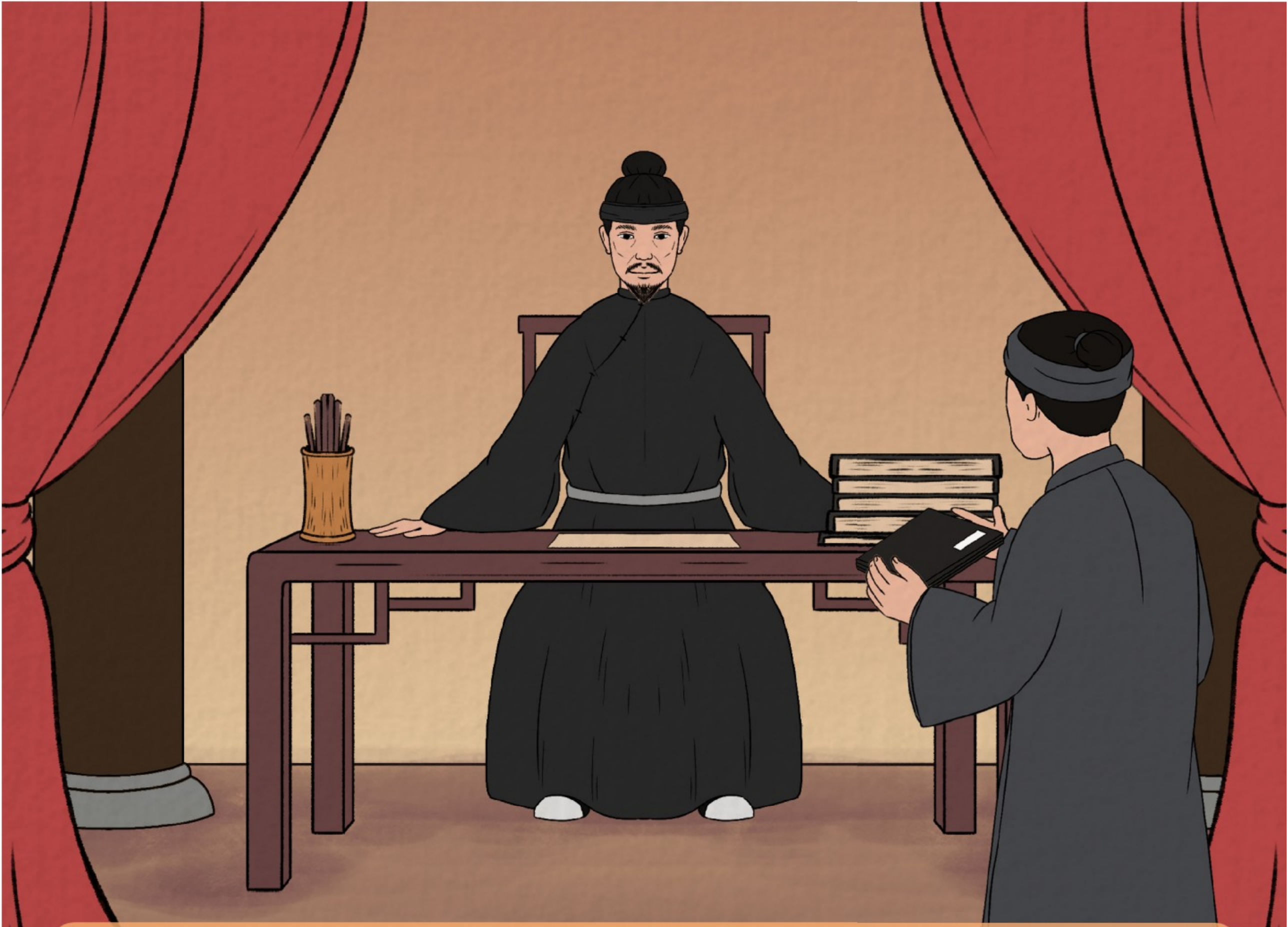

Đến năm có kỳ thi Hương trước 4 tháng, lý trưởng các xã làm tờ loại khai họ tên, cước sắc của những người xin đi thi nộp ở quan huyện, nếu có những người bất hiếu, loạn luân, điêu toa, gian tà, trộm cắp, phạm tội, đang có tang ông bà hoặc cha mẹ mà mình là thừa trọng thì không được đi thi, nếu ai gian dối đều bị xử tội. Sau đó Quan huyện làm thành 4 bản, trong đó một bản đệ tâu, còn 3 bản nộp quan tổng trấn, 1 bản để lại trấn, và 1 bản giao quan đốc học để đối chiếu khi thu quyển thi do thí sinh nộp.

Trước kỳ thi 2 tháng, Quan Đốc học tại các trấn phải thông báo cho các sĩ tử xin đi thi, ở các huyện xã phải đem quyển thi đến nộp tại Quan Đốc học bản trấn.

Nếu Thí sinh nào mượn người làm bài hộ, người làm hộ và người nhờ đều bắt sung làm lính.

Nộp quyển:

Trước kỳ thi 2 tháng, những sĩ tử đi thi phải nộp quyển thi cho Quan Đốc học, mỗi người 4 quyển. Quyển trường thứ nhất, thứ hai, thứ ba, mỗi quyển 10 tờ giấy quyến; trường thứ tư 20 tờ, đều dùng giấy thi. Mỗi tờ 2 trang, mỗi trang 6 dòng. Tờ đầu dùng làm tờ bìa, mặt quyển dòng thứ nhất đề 3 chữ “trường thứ mấy”, dòng thứ 5 đề họ tên, cước chủ rõ quê quán, cước sắc, năm sinh. Người xin đi thi đều viết tên trên mặt quyển phải khai tên tuổi của mình và ông cha 3 đời để xét.

Vật dụng đi thi: Sĩ tử phải tự chuẩn bị lều chõng, các vật dụng như: giấy, bút, nghiên, mực, nước uống, cơm ăn v.v...

Lễ Tiến trường: Các quan được cắt cử chấm trường thu xếp lên đường đến nơi có trường thi, vào ra mắt quan đầu tỉnh, làm lễ bái vọng và cử hành lễ Tiến trường (vào trường thi rồi ở luôn trong đó cho đến khi thi xong).

Xướng danh: Gọi tên học trò vào trường thi, có treo bảng yết danh và bảng trường quy.

Giải Nguyên
(đứng đầu thi Hương)

Hương Cống
(được dự thi Hội)

Sinh Đồ
(không được dự thi Hội)

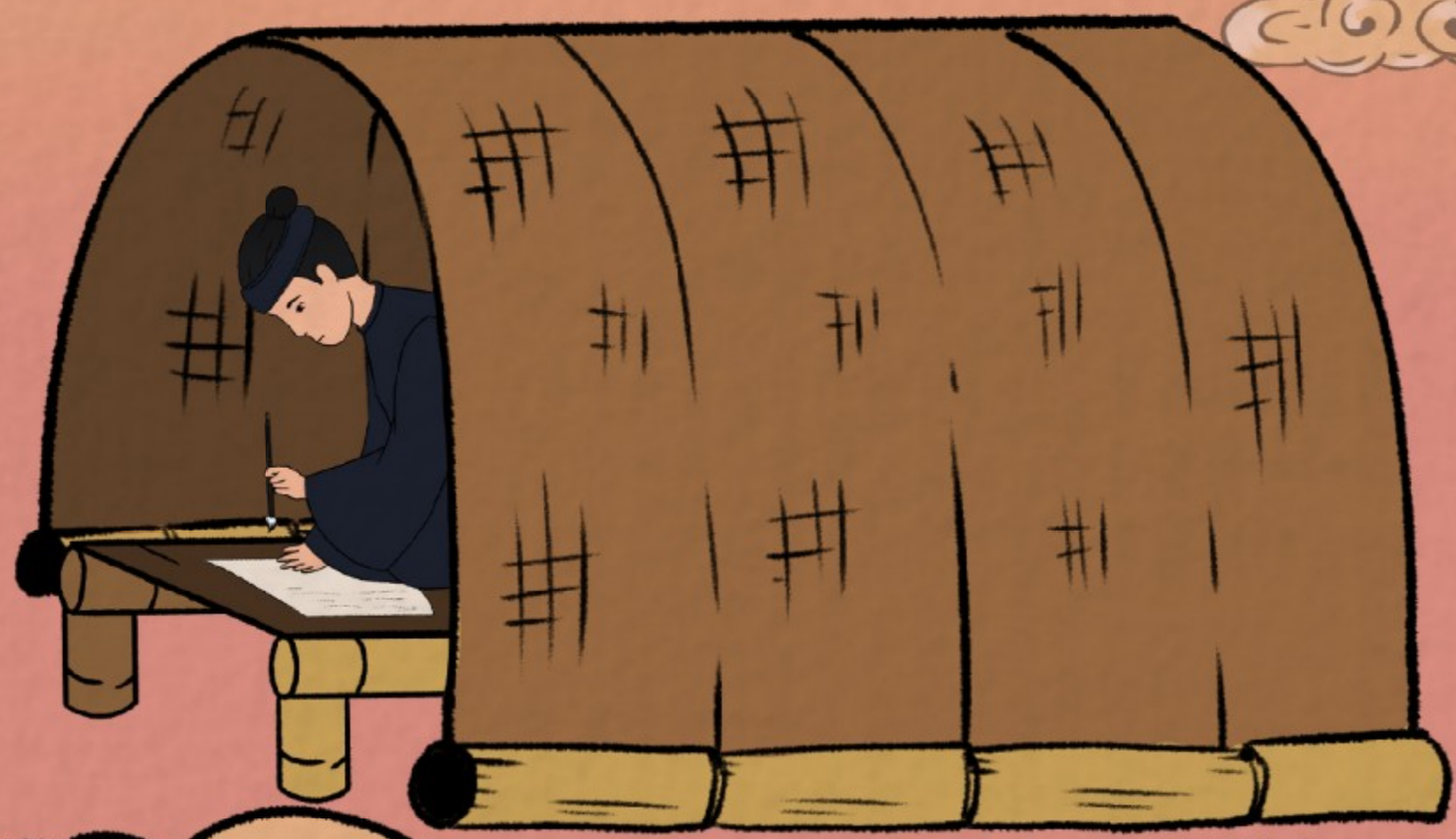

Kỳ thi Hương gồm 2 hạng: - Qua được 3 kỳ đầu (ba trường) thì đỗ cấp Tú tài (Sinh đồ), nhưng không được thi Hội.
- Qua được cả 4 kỳ thi đỗ cấp Cử nhân (Hương cống) và được thi hội
Người đỗ đầu thi Hương gọi là Giải Nguyên.

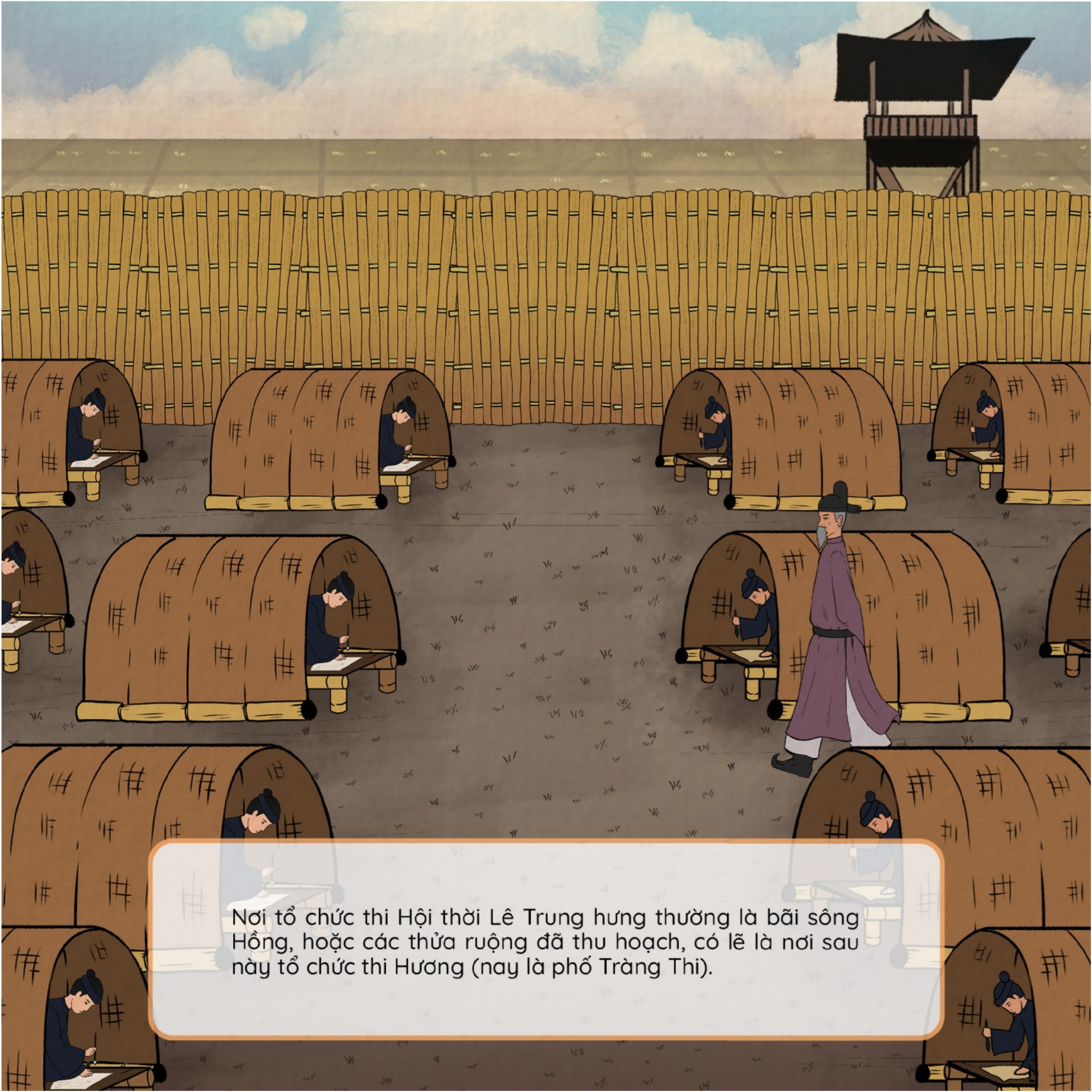

Nơi tổ chức thi Hội thời Lê Trung hưng thường là bãi sông Hồng, hoặc các thửa ruộng đã thu hoạch, có lẽ là nơi sau này tổ chức thi Hương (nay là phố Tràng Thi).

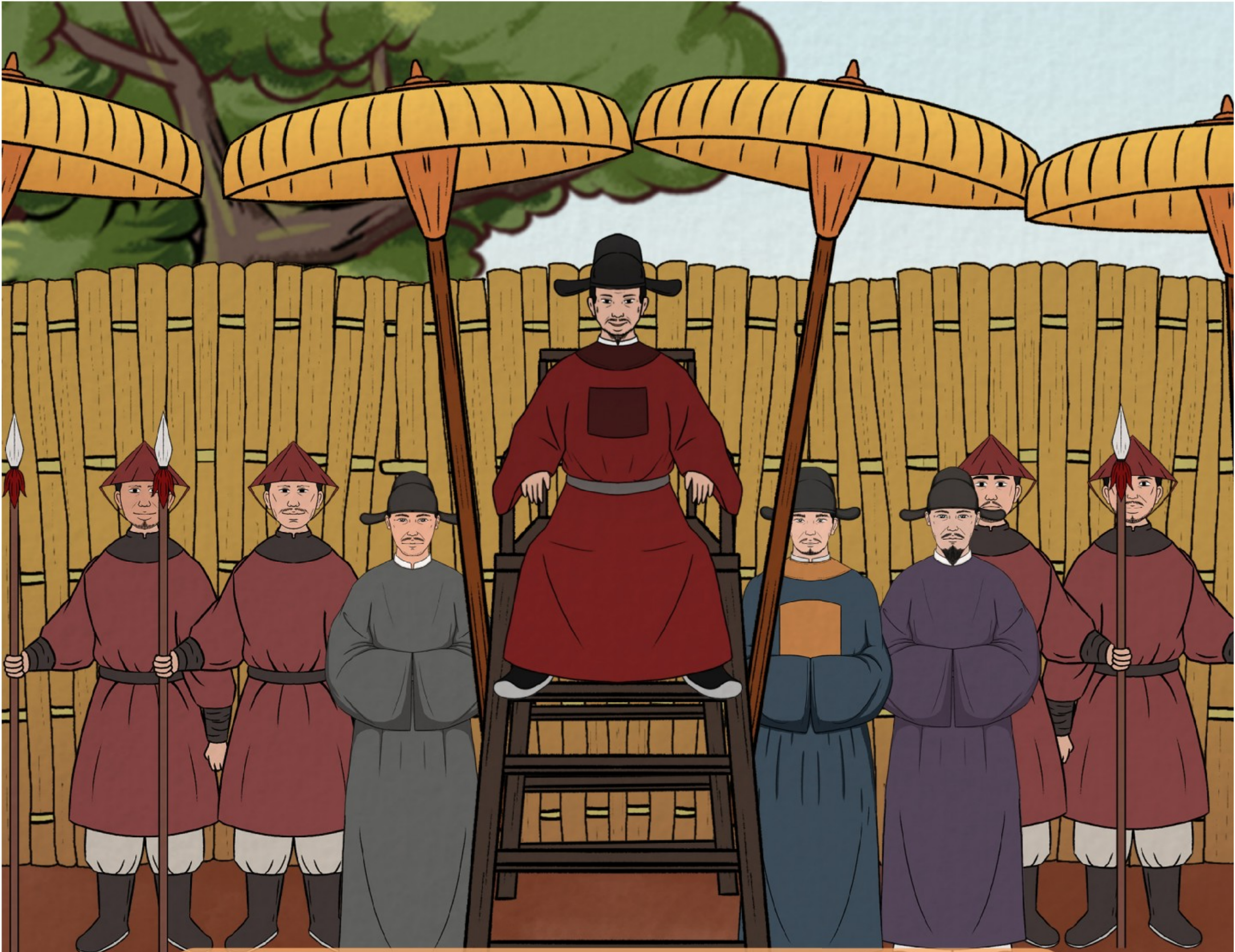

Chức danh các quan tổ chức và chấm thi: Đề điệu (Chủ khảo), Tri cống cử (Phó chủ khảo), Giám thí (giám sát thí sinh và giám khảo), Tuần xước (bảo vệ trường thi), Thu quyển (thu bài), Di phong (dọc phách), Đằng lục (sao quyển thi ra bản khác, và người chấm thi sẽ chấm trên bản được sao, để không nhận ra chữ người viết), Đối độc (đối chiếu giữa bản đằng lục với quyển thi gốc).

Trước ngày thi, Quan tinh phải khai tên những người đi thi để bộ Lễ cấp cho hộ chiếu khi tới Kinh trình bộ Lễ. Hương cống không muốn thi phải làm giấy cáo.

Bộ Hộ tư giấy cho các quan hai Ty Thừa, Hiên chuyên báo cho các phủ huyện trong hạt: Những Giám sinh, Nho sinh, Sinh đồ về nhà để tang, tới ngày thi phải đến nha môn phủ mình khai tên để điểm mục, người nào vắng mặt đều xét hỏi, trị tội.

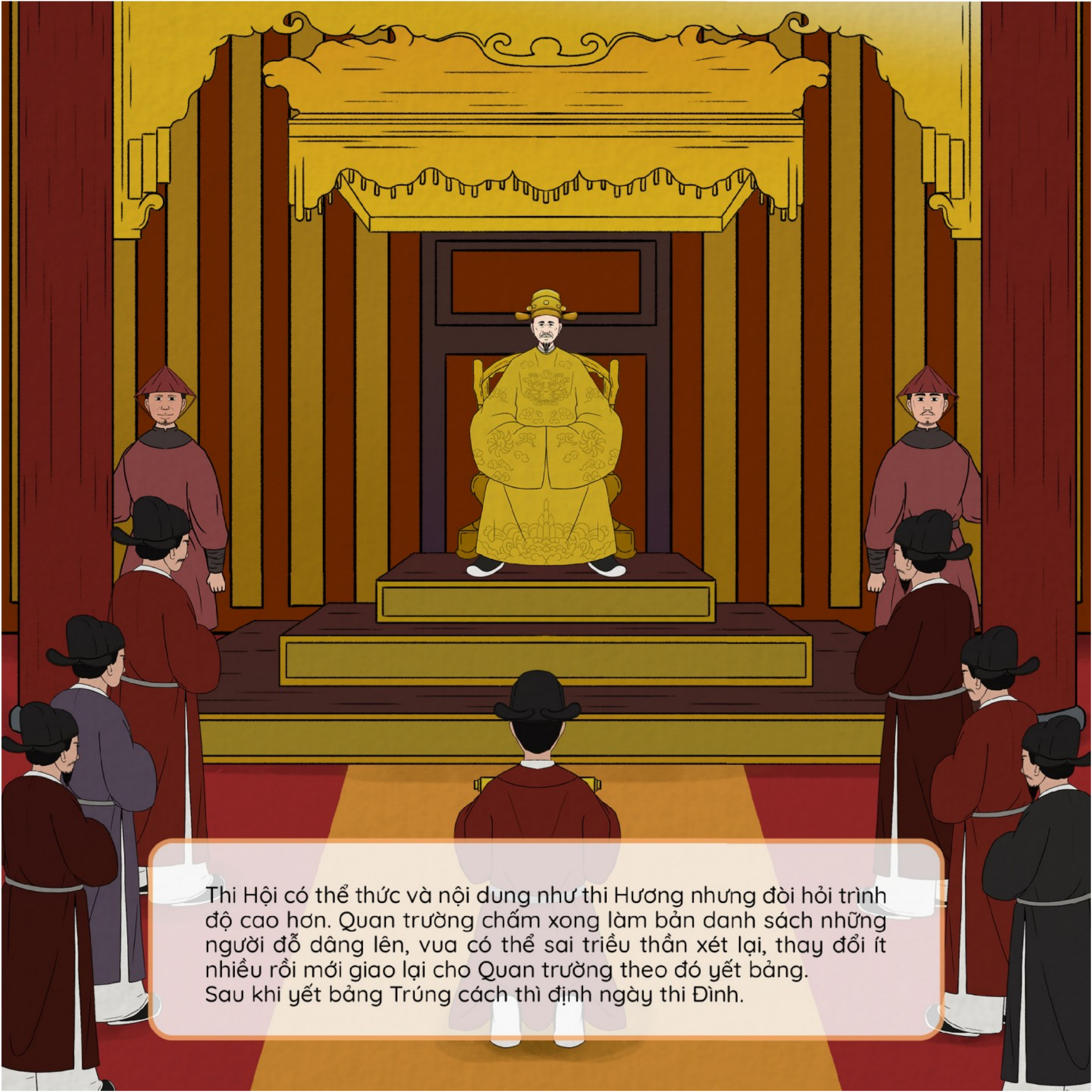

Thi Hội có thể thức và nội dung như thi Hương nhưng đòi hỏi trình độ cao hơn. Quan trường chấm xong làm bản danh sách những người đỗ dâng lên, vua có thể sai triều thần xét lại, thay đổi ít nhiều rồi mới giao lại cho Quan trường theo đó yết bảng.
Sau khi yết bảng Trúng cách thì định ngày thi Đình.

Hội nguyên
(đứng đầu thi Hội)

Đại khoa (Tiến sĩ)
(đủ điều kiện dự thi Đình)

Đỗ 3 trường
thì được vào Quốc Tử Giám
học chờ thi kỳ tiếp theo.

Thí sinh đỗ 4 trường thi Hội được gọi là đỗ Đại khoa (Tiến sĩ), đủ điều kiện dự thi Đình. Nếu đỗ 3 trường được vào Quốc Tử Giám học chờ thi kỳ tiếp theo. Người đỗ đầu thi Hội là Hội nguyên.

Thời Lê Trung hưng, Thi Đình được tổ chức trong một ngày tại sân Long Trì trước điện Kính Thiên. Thí sinh làm một bài văn sách do nhà vua đích thân ra đề.

Sáng sớm ngày thi, Quan phụ trách việc bài trí trường thi đặt ngai vua và ngai chúa ở điện Kính Thiên. Hai bên sân Long Trì, lều thi được để theo hàng lối ngay ngắn. Giấy, bút, nghiên, mực, ống quyển để thí sinh làm bài cũng được chuẩn bị chu đáo.

Các quan Đề điệu, Tri Cống cử, Giám thí, Tuần xước có mặt đầy đủ trước giờ thi. Khi nhà vua và chúa Trịnh ngồi trên điện Kính Thiên, các quan xếp hàng hành lễ, thí sinh đứng sau hàng quan văn.

Lễ quan và các sĩ tử quỳ giữa ngự tọa, tâu những sĩ nhân trúng thức kỳ thi Hội này là bao nhiêu người, tên là gì, vâng vào Điện thí. Tâu xong lui ra đứng chỗ cũ.

Hành lễ xong, một viên Quan bộ Lễ đọc danh sách thí sinh. Tiếp đó, Quan phụ trách thi giao giấy, bút, nghiên, mực và ống quyển, thí sinh được Quan Tuần xước dẫn về lều thi của mình. Quan Tuyên chế đọc đề bài văn sách, thí sinh bắt đầu làm bài. Vua và chúa rời trường thi.

Thi Đình nhằm mục đích xếp hạng các tân Tiến sĩ. Theo quy định của triều Lê, người đỗ được phân theo 3 hạng: Đệ nhất giáp Tiến sĩ cập đệ, Đệ nhị giáp Tiến sĩ xuất thân, Đệ tam giáp đồng Tiến sĩ xuất thân. Người đỗ đầu thi Đình là Đình nguyên.

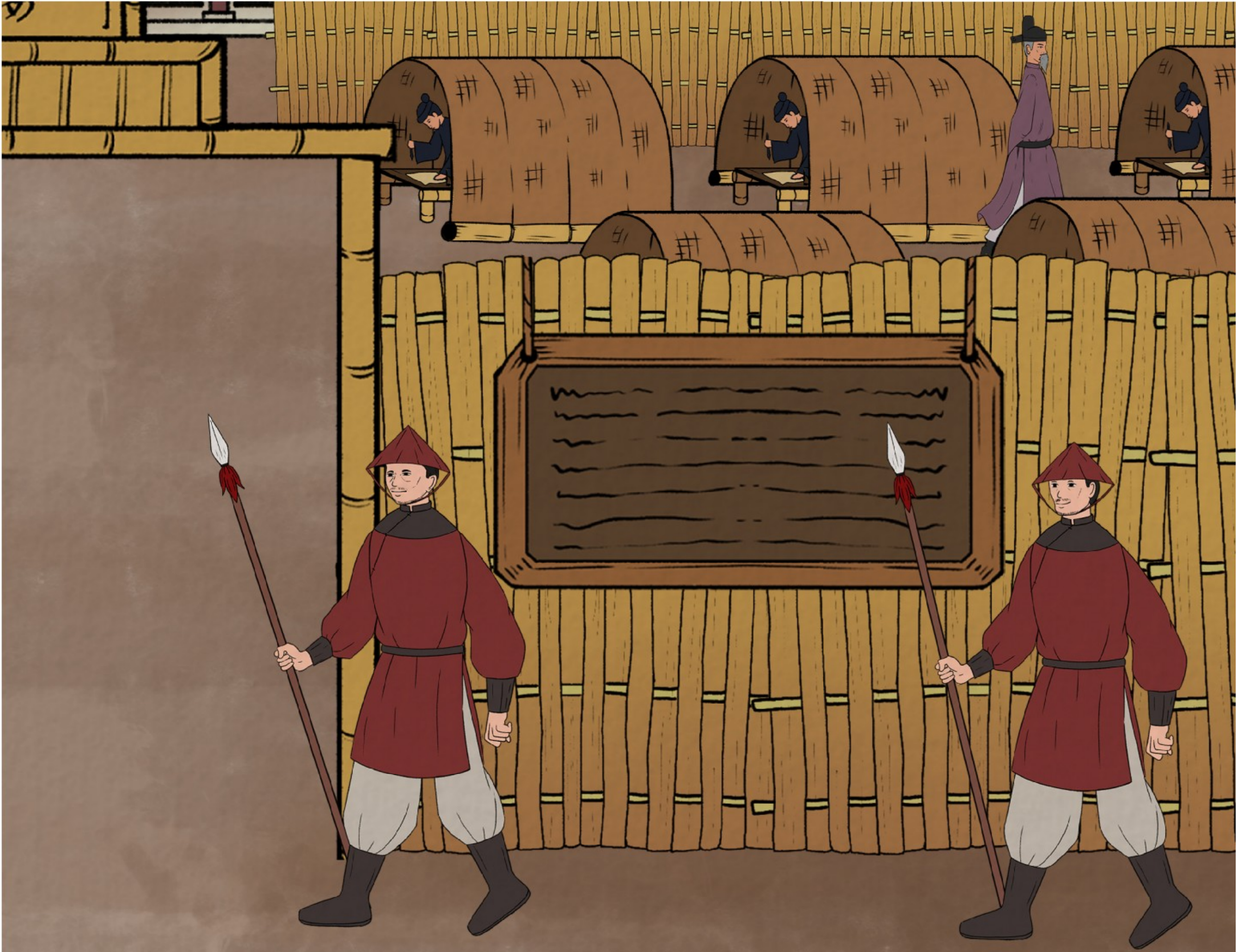

Tại các trường thi, triều đình đặt ra những quy định vô cùng khắt khe đối với các vị quan trông coi công việc tại trường thi và các sĩ tử dự thi. Trường quy và yết bảng được treo ngoài cổng trường thi.

Các giám quan tìm xét dấu vết chôn giấu sách vở trong trường trước ngày thi.

Sĩ tử vào trường thi chỉ được mặc hai áo đơn, không được mặc áo kép. Sĩ tử thi Hội phải xét người ba lần. Ai đem theo những bản sao chép văn chương, sách vở hoặc đi thi hộ người khác thì bắt xét, phạm tội phải sung quân ở bản phủ ba năm, suốt đời không được đi thi.

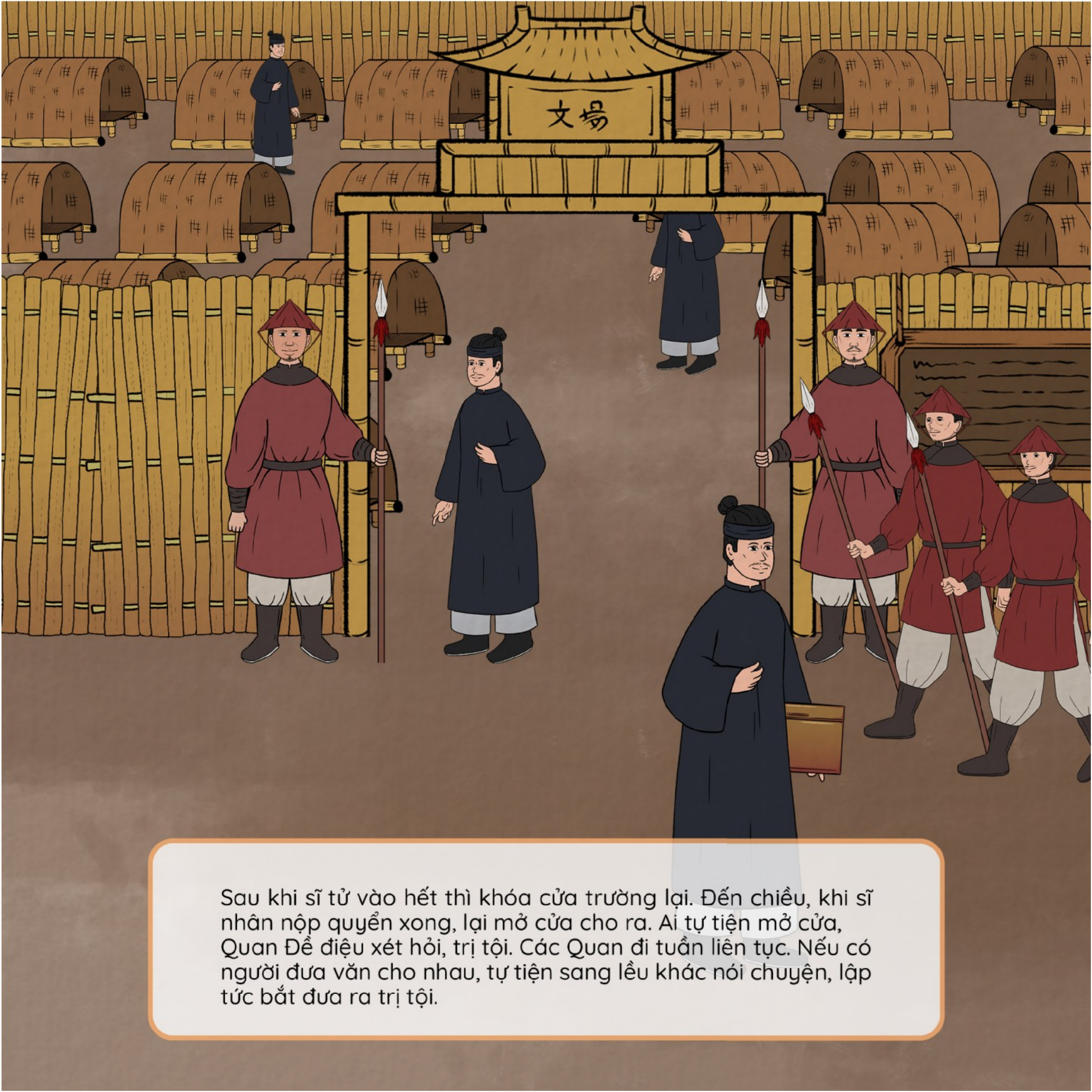

Sau khi sĩ tử vào hết thì khóa cửa trường lại. Đến chiều, khi sĩ nhân nộp quyển xong, lại mở cửa cho ra. Ai tự tiện mở cửa, Quan Đề điệu xét hỏi, trị tội. Các Quan đi tuần liên tục. Nếu có người đưa văn cho nhau, tự tiện sang lều khác nói chuyện, lập tức bắt đưa ra trị tội.

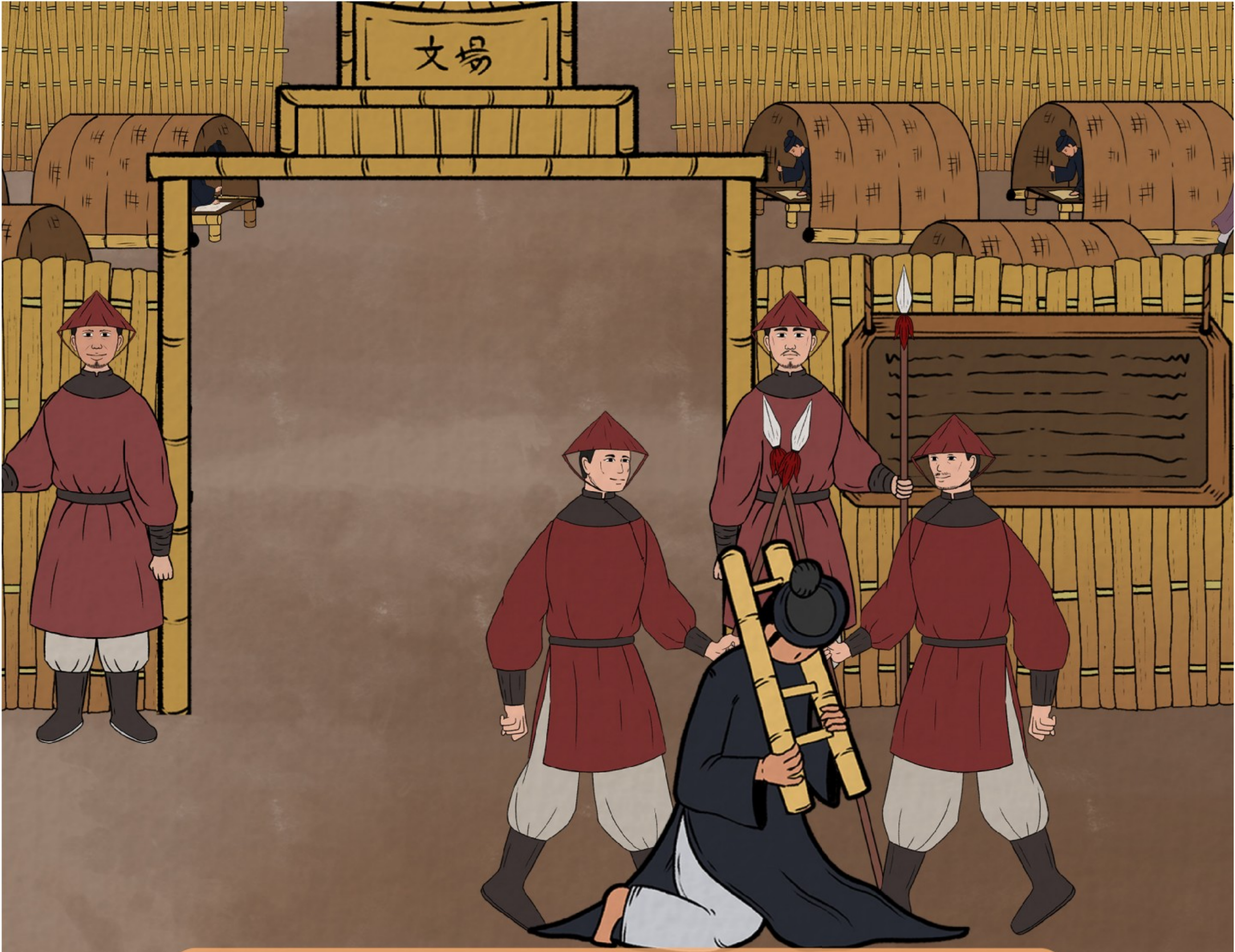

Trong quá trình làm bài, học trò phải chú ý tuân thủ Trường quy đã được dán ở cổng, gồm những luật lệ phải tuân theo để phòng ngừa gian lận, cũng như bày tỏ lòng tôn kính với vua và các quan trường. Nếu phạm phải một trong những luật ấy thì sẽ gọi là “Phạm Trường quy” và bị đánh hỏng dù cho văn hay, chữ tốt.

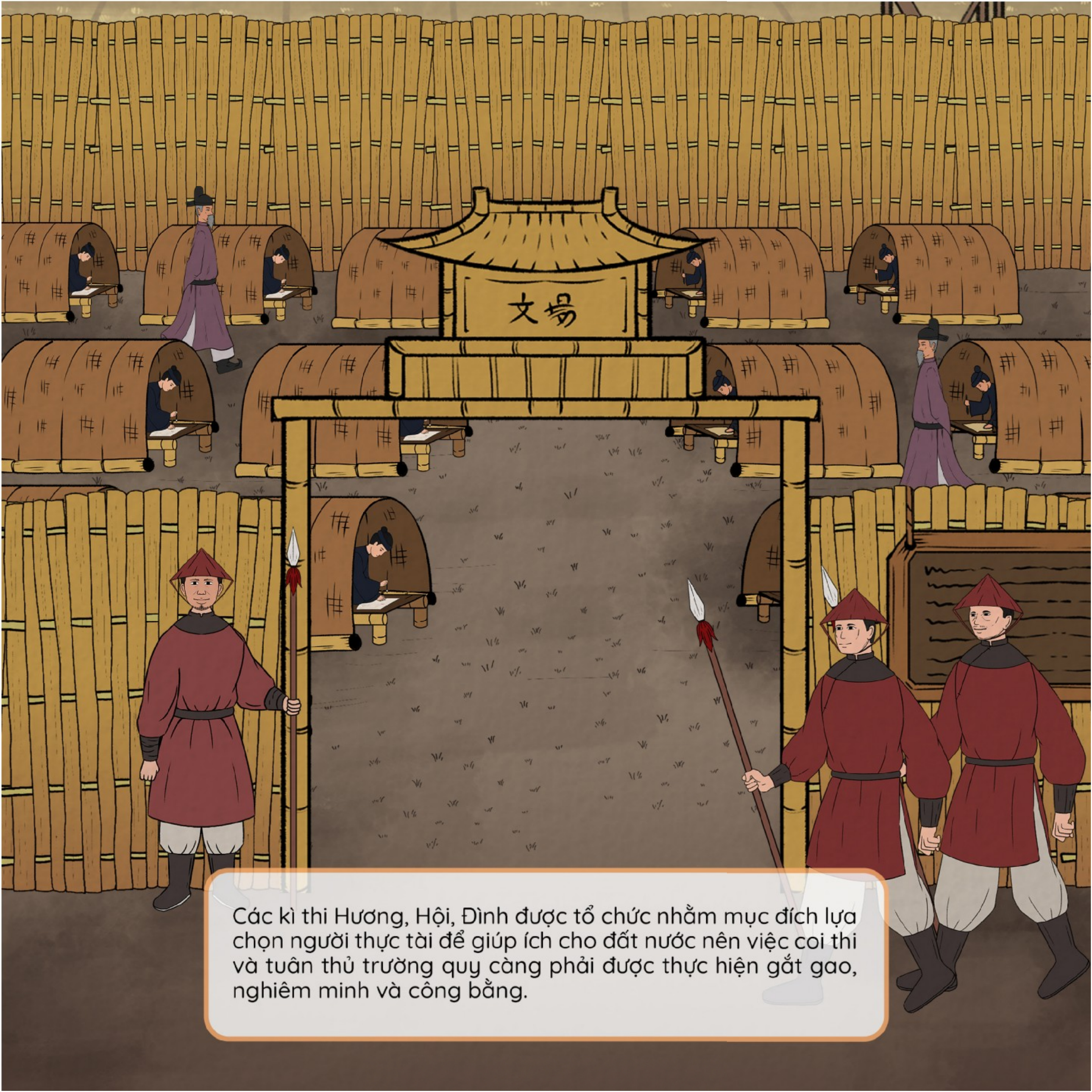

Các kì thi Hương, Hội, Đình được tổ chức nhằm mục đích lựa chọn người thực tài để giúp ích cho đất nước nên việc coi thi và tuân thủ trường quy càng phải được thực hiện gắt gao, nghiêm minh và công bằng.

TRƯỜNG THI

Chịu trách nhiệm xuất bản, nội dung
Giám đốc - Tổng Biên tập: Trần Chí Đạt

Biên tập sách điện tử: Nguyễn Tiến Phát – Phạm Thị Thanh

Trình bày sách: Công ty cổ phần Vietsoftpro

Trình bày bìa: Công ty cổ phần Vietsoftpro

Đối tác liên kết:
Trung tâm hoạt động Văn hoá Khoa học Văn Miếu - Quốc Tử Giám
58 - Quốc Tử Giám - Đống Đa - Hà Nội

Số xác nhận đăng ký xuất bản: 916-2024/CXBIPH/12-29/TTTT
Số quyết định xuất bản: 31/QĐ-NXBTTTT ngày 10/4/2024
Nộp lưu chiểu Quý II năm 2024
Mã ISBN: 978-604-80-9324-2 **Sách không bán**

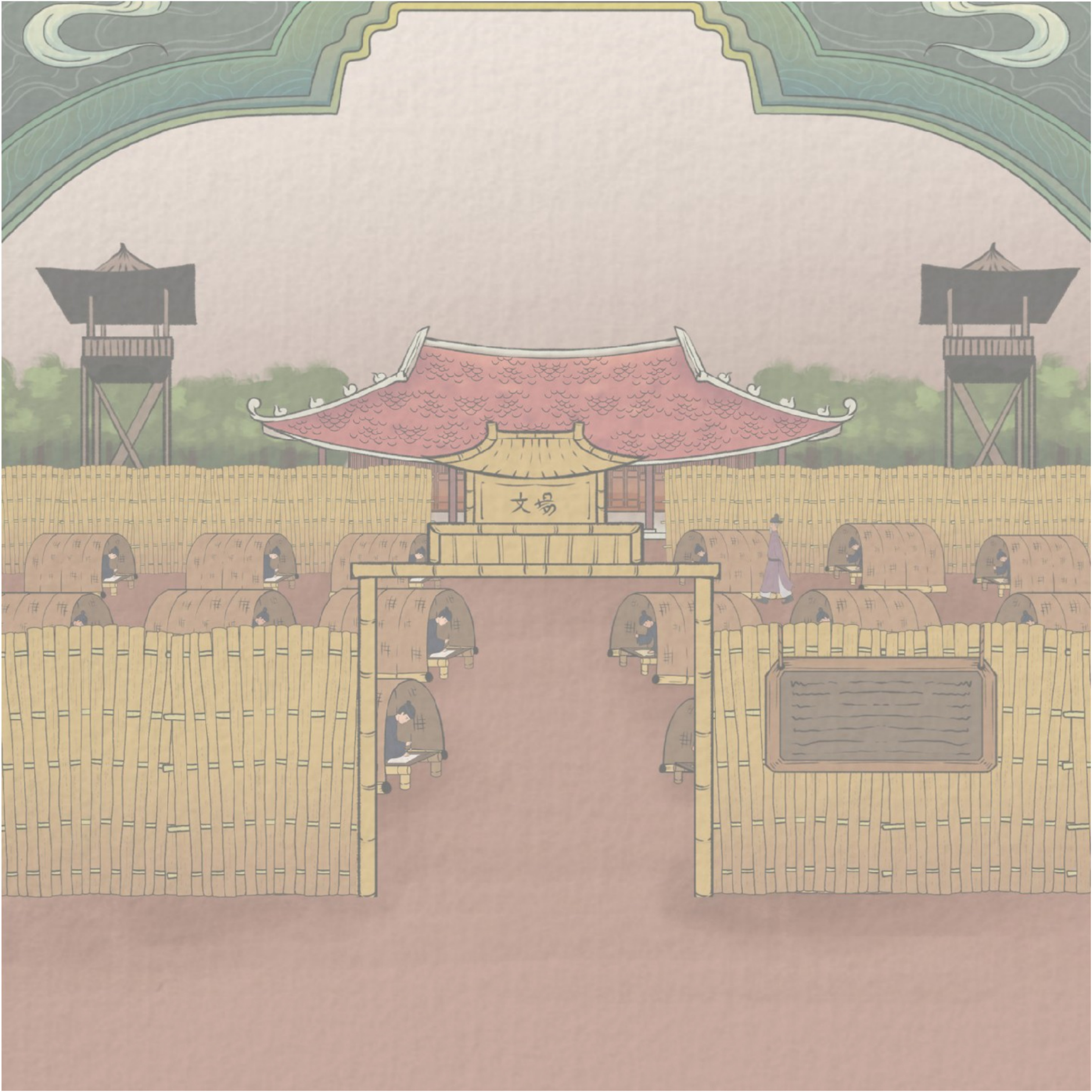
文場